

A tanulói aktivitás biztosítása az új ismereteket feldolgozó fogalmazás órákon a harmadik osztályban

A fogalmazást mindenkor egyik legnehezebben tanítható anyanyelvi tárgynak tartották. Megtanítani minden tanulót „a nem hivatásos írói tevékenységre” — olvassuk Nyikolszkij a szovjet iskolák számára kiadott programjában.

Az írói tevékenység két dolgot foglal magában, az egyik, hogy az egyénnek *legyen mondanivalója* a társadalom számára, a másik, hogy *ismerje azokat a szóbeli és írásbeli kifejezési formákat, amelyekkel gondolatait leginkább érthetővé tudja tenni.*

Amikor fogalmazási ismereteket tanítunk, mindkét tényezőt egyidőben kell figyelembe vennünk. A fogalmazás tantárgyi célkitűzése és feladata a szóbeli és írásbeli kifejezési formák megtanítása és alkalmazása a gyakorlatban. Ugyanakkor minden tárgy keretében úgy kell gyarapítanunk tanulóink ismereteit, hogy közben fejlesszük értelmi erőit, jellemét, erkölcsi magatartását, hogy képessé tegyük a tanulót az önálló gondolkodásra. A helyes kifejezési forma, helyes gondolatokat feltételez.

A legjobb módszer, a legőszintébb törekvés sem hozhat sikert a gyakorlatban, ha nem az *adott tanulócsoporthoz adott szintjéről* próbálunk elindulni. A gyermek szívesen dolgozik, ha biztosítjuk, hogy *erőkifejtésének maximumát tudja nyújtani*, de ne kívánjunk tőle olyasmit, amire nem képes. Ebből következők, hogy bár új tantárgyként tanítjuk harmadik osztályban a fogalmazást, feltétlenül ismernünk kell az iskolánkban első és második osztályban folyó előkészítő munkát, hogy arra építhessünk, vagy hiányosságait pótolni tudjuk. Erre lehetőség van, hiszen iskolánkban általánosan elterjedt az előző és következő osztályokban történő tapasztalatcsere. Ezt ki kell egészítenie az év eleji felméréseknél végzett tájékoztodásnak. Ha ezt a munkát körültekintően végezzük észre kell vennünk, hogy a fogalmazási ismeretek elsajátítását a tevékenység sok vonatkozásban megelőzi.

A tanuló már első osztályban végez mondatalkotást, össze is fűzi gondolatait anélkül, hogy a mondatok alkotásáról és összekapcsolásuk módjáról ismeretei lennének.

A második osztály végéig ez a tevékenység fokozatosan bővül, úgyszólván minden tantárgy keretében.

Az első és második osztályt vezető kartársaink gyakorlatában tudatos és eredményes a fogalmazást előkészítő munka. Különösen olvasás és nyelvtan óra alkalmas erre a célra. Tárgykörös szógyűjtéseket végeznek. Hosszabb és rövidebb mondatokat alkotnak. Címet adnak olvasmányrészleteknek és ezzel lényegkiemelést végeznek. Véleményt mondanak a szereplőkről, állást foglalnak a fevetett problémák megoldásában stb. Mindez azonban csak a harmadik osztályban válik tudatos fogalmazási tevékenységgé. Mindezek igazolják, hogy sablonos, csak kész tények közös elemzésére épített óravezetés nem biztosíthatja az aktív figyelem kibontakozását és a tanulók eredményes bekapcsolódását az ismeretnyújtásba.

Formabontásra van tehát szükség az új ismereteket feldolgozó fogalmazás órákon. Így válik lehetővé a közös és részben önálló, csoportos és egyéni foglalkoztatás célszerű, a tananyaghoz és a tanulók eddigi ismereteihez igazodó váltakozása. Így használhatjuk fel eredményesen a modern szemléltetési eszközök (dia, magnó, televízió) nyújtotta lehetőségeket is a tanulók aktivizálására.

A fogalmazás eredményes oktatásának fontos tényezője tehát a *korszerű, a tanulók öntevékenységre épített óravezetés.*

Mindenekelőtt az óra előkészítő munkájáról kell itt szólni. Ez elsősorban olyan *gondolati anyag összegyűjtését és válogatását* kívánja meg, amely természetes módon foglalja magában az ismeretanyagot és annak gyakorlati hasznát. Olyan, a tanulók életéből vett, vagy hozzájuk közelálló téma, vagy témakör keresésére van szükség, amely egyúttal nevelési lehetőségeket is hordoz.

A tanulók aktivitását nagymértékben befolyásolja a szerencsés témaválasztás. Nem az a fontos itt, hogy mindenáron érdekességre, különlegességekre keresésére törekedjünk. Próbáljuk alaposan megismerni tanulóink érdeklődését és ez legyen a döntő. Az egyszerű megoldások gyakran eredményesebbek a látszólag mutatós dolgoknál. Másrészt arra kell nevelnünk tanítványainkat, hogy kis dolgoknak is örülni tudjanak, a rejtett szépséget is észrevegyék.

A tanév elején egyszerű, játékos megoldásokra van szükség. A másodikos, sőt az első osztályos olvasmányokat és élményeiket állandó jelleggel felhasználom. Mindig örömmel fogadják ezt, fokozza érdeklődésüket és jól szolgálja előző ismereteik alkalmazását, összekapcsolását az új anyaggal. Arról azonban gondoskodom, hogy új variációban alkalmazzam a régi anyagot. A játékoságot később fokozatosan váltják fel a már harmadikos szintű témák.

Például:

„A fogalmazás tárgya és címe” anyag tanításakor szinte kínálkozott a témakör; a könyvekkel az olvasással kapcsolatos gondolati anyag. A cím és a tartalom összefüggését a tanulók eddigi olvasmányaikon figyelhették meg legjobban. Természetesen nevelési feladatként adódott a tanulók olvasási kedvének és a könyvek iránti szeretetének fokozása. Tényanyagnyújtására felhasználtam legkedvesebb olvasmányaik közül a „Három Matyi” című Móra Ferenc elbeszélést, a második olvasmányaik közül a „Vigyázz a könyvre!” című olvasmányt, felolvastam a könyvtárban tett látogatásunkról előző évben készített fogalmazást és vetítettem a „Jurka könyvtárban” című diafilmet.

Kiállítást is rendeztem a harmadik osztályos tanulók számára ajánlott könyvtári könyvekből.

Az elmondottakból látható, hogy a helyes témaválasztás akkor biztosítja a tanulók aktivizálását az ismeretnyújtásban, ha nem öncélú, hanem a tananyaghoz és tanulók ismereteihez igazodó. Gazdag lehetőségeink felsorolásába nem bocsátkozom, ezt amúgyis a helyi viszonyok szabják meg, csupán néhány a témához tartozó elvet rögzítettem, amely eligazító lehet a tartalom és a kifejezési forma egységének megvalósításában.

A továbbiakban a *korszerű óravezetésről* szeretnék néhány gondolatot felvetni. Ha az óra tartalmát és feladatait meghatároztuk, meg kell találnunk a megvalósítás legalkalmasabb eljárásait, formáit. A problémamegoldó manipulációs tevékenységre szoktatni, nevelni kell a tanulókat minden tantárgy keretében. Ez céltudatos tervezést igényel, amely év elejétől fokozatosan bővülő munkamódszerek alkalmazását jelenti. Az aktivitás szempontjából igen lényeges, hogy problémahelyzetet teremtsünk, amelyben a tanulók arra a belátásra jutnak, hogy ismereteik bizonyos szempontból hiányosak.

Úgy tárjuk a tényeket a tanulók elé, hogy a megoldandó feladatot ők fedezzék fel. Ilyenformán szükségérzet alakul ki a tanulóban, ami erős motivációt jelent mind az értelmi, mind az akarati erő mozgósítására. A célkitűzés az anyag egyszerű közlése helyett arra utaljon, miért tanuljuk, mire lesz ez jó a gyakorlatban. A probléma ilyen módon történő felvetése magában foglalhatja az eddig tanultak alkalmazását is. (Erre a csatolt óravázlatban látunk példát.) A tényanyag feldolgozását a tanév elején közösen végezzük. A közös munkába vonjunk be minden tanulót kezdettől fogva. Hagyjuk gondolkodni a tanulókat. Adjunk erre időt is. Nagyon rossz hatással van a gyermekre, ha kérdéseinket türelmetlenül más-más megfogalmazásban ismételtgetjük előtte. Ilyenkor megzavarjuk a már meginduló gondolatot és újabb feladat elé állítjuk a tanulót, mert a másképpen fogalmazott kérdésre neki is át kell alakítania a már esetleg félig kész feleletét.

Nem is az a lényeges, hogy kérdéseket tegyünk fel. Emlékeztessünk a tényekre, adjunk feladatot, szempontot, irányítsunk a háttérből és dolgozzon gondolkodjon a gyermek. Ehhez azonban megfelelő légkört kell teremtenünk. A derű, a lelkesedés, türelmes biztatás és serkentés feltétele az eredményes munkának, őszinte gyermeki megnyilatkozásnak. Növeli az óra határfokát az *audió-vizuális szemléltető eszközök* használata. Különösen a diavetítő és a magnetofon alkalmas a fogalmazás órán való használatra. Az a tény, hogy mindkettővel tetszés szerint lassítható és gyorsítható, bármikor megszakítható és visszaforgatható folyamatokat mutathatunk be, olyan lehetőségeket nyújt a pedagógus számára, amelyeket a fogalmazás tanításában feltétlenül hasznosítanunk kell. Használatuk azonban akkor eredményes, ha nem öncélú, hanem valóban eszköz az ismeretnyújtásban.

A tanulói aktivitást leginkább elősegítő foglalkoztatási forma a *csoportmunka*. Alsó tagozatban legtöbbször azt a csoportmunkát alkalmazzák, amelyik a tanulókat képességeik szerinti feladatok megoldására két esetleg három csoportban foglalkoztatja. Ez a forma lehetővé teszi, hogy a kis csoporttal, — amely rendszerint gyenge vagy elmaradt tanulókból áll — a nevelő külön is foglalkozhasson anélkül, hogy ez az osztály egy részét a munkában visszatartaná.

Új ismereteket feldolgozó órákon azonban a csoportmunka másik formája célszerűbb, amelynél nem a tanulók képessége a felosztás alapja.

Osztályomban négy-négy tanulókból álló *munkacsoportokat* szerveztem, amelyeket különböző képességű tanulók alkotnak. A csoportok állandó jellegűek, bármikor, bármely tárgyban dolgozhatnak.*

* Elméleti eligazítás erre a csoportmunkára vonatkozóan Dr. Buza László a Pedagógiai Szemlében megjelent írásaiból vettem.

A szervezésnél fontos szempontnak tartottam, hogy egymással jó kapcsolatban levő tanulók kerüljenek egy csoportba. Arra is ügyeltem, hogy a leggyengébbek ne fölünyeskedő, hanem türelmes természetű tanulók közé kerüljenek. Minden csoportban van egy a legjobbak közül. A csoportokat csak szeptember vége felé alakítottam ki, miután már jól megismertem tanulóimat és eszerint osztottam el az ülésrendet is. A csoportvezetőket a tanulók választották, de ebben irányítottam őket. Bizonyos versenyszellem kialakul a csoportok között. Helyezést, jeggyel vagy más módon történő értékelést nem alkalmaztam — szándékosan — hogy ne az osztályzatért való versengés, hanem a problémák, feladatok megoldását kísérő sikerélmény jusson érvényre. Másrészt az ilyen értékelés új ismereteket nyújtó órákon elvonná a tanulók figyelmét a lényegről. Szóbeli értékelő megjegyzést alkalmanként elismerő, vagy javító serkentő, formában teszek.

Csoportmunkát ilyen formában az óra bármelyik részében alkalmazhatunk.

Végeztethetjük a tényanyag összegyűjtését, vagy kiegészítését a tények bizonyos szempontból történő elemzését, vagy a megértés ellenőrzését célzó feladatokat is adhatunk. Az alkalmazást is végeztethetjük ilyen módon. Egy órán belül alsó tagozatban egy vagy ritkán két csoportfeladatot iktathatunk be. Időben tíz percnél tovább nem célszerű alkalmazása. Ezt a tanulók életkori sajátosságai indokolják. A csoportmunka említett két formája jól egészítik ki egymást, ha felváltva alkalmazzuk. Így mindkét forma előnyös hatásai jó irányban fejlesztik az osztályközösséget is. A képességek szerinti csoportosítás önmagában — főleg ha a nevelői tapintat hiányzik — könnyen megmerevedett „kasztrendszerre” válhat, és téves értékítéletek kialakulását eredményezheti tanulóink között.

A vegyes csoportokban viszont kialakul az egymás iránt érzett felelősség, szívesen segítik egymást, a gyengébbek átveszik a jók munkamódszerét. Az ilyen foglalkoztatás a tanulóban eddig rejtett értékeket is felszínre hozhat. Például egy-egy közepes tanulóban így fedezhetjük fel a szervezőkészséget, életrevalóságot.

A csoportmunkát önálló munka követi. A csoportmunkák minden formája a tanulók egyéni, önálló teljesítményeinek feltételeit segíti megteremteni. Az eddig elmondottakhoz csatlakozva egy saját gyakorlatomból vett teljes óra ismertetését, mely az írásomban felsorolt törekvéseket az adott óra keretén belül kívánja érvényre juttatni.

A gondolati anyagot a tanulók életével kapcsolatos eseményekből és olvasmányokból vetem. Azért választottam ilyen tág témakört, hogy a befejezés sokféle lehetőségét tárjam a tanulóknak elé.

Az óra anyaga:

A szó- és írásbeli fogalmazásokat — a tagolás előkészítéseként — egy-két mondatos befejezéssel egészítjük ki.

Ez az anyag „A szerkesztés alapelemei” témakör utolsó új ismereteket nyújtó órája. A tanulókhöz közelálló események biztosítják a tananyagból adódó nevelési lehetőségek sokoldalú megvalósítását. Az óra felépítésével és a tanulók munkájával kapcsolatban szeretnék előzetes indoklást adni, hogy ez közben az áttekinthetőséget ne zavarja.

A probléma felvetéseként a tanulók *vetített képsor* alapján önálló szóbeli fogalmazást készítenek amelyben egyúttal eddigi ismereteiket is alkalmazzák. Nem jelent ez számukra új problémát. Már a második osztályban kaptak erre előkészítést részint összefüggő képolvasás, részint az olvasmányok tartalmának összefüggő elmondásával. A munkát harmadik osztályban olvasás és környezetismereti órákon tovább folytattuk. A mondatok összekapcsolásáról tanult fogalmazási ismeretek ezt a munkát tudatosabbá, magasabb szintűvé tették. A mondatonként készített szóbeli fogalmazások után következő fokozat; két-három összefüggő mondat önálló alkotása, majd az egész összefüggő szóbeli fogalmazás önálló elkészítése.

Természetesen erre megfelelő előkészítést és gondolkodási időt kell adni. Előnye, hogy a tanuló jobban rákényszerül a cselekmény összefüggő elemzésére, ha önálló gondolatmenetét viszi végig, mintha kizárólag közös gondolatmenet szerint fogalmaz. Ugyanakkor igen jól fejlődik összefüggő beszéd és kifejezőkészsége is. Az órán a tényanyag feldolgozása közös munkával indul. Az első részáltalánosítás után csoportmunkával a tanulók önállóan folytatják a tényanyag kiegészítését és elemzését. A csoportmunka előzetesen már említett változatát alkalmaztam. Hat munkacsoportban egyenként négy-négy különböző képességű tanuló dolgozik.

Ilyen módon az ismeretanyag sokféle változata bontakozik ki a tanulók előtt. Az általánosítást tehát elegendő tényanyag elemzése alapján tudatosabban végzik.

A gyakorlati alkalmazást egy előző fogalmazás befejezésével minden tanuló önállóan végzi. Így helyére kerül a tanult ismeret és lehetőség nyílik a megértés ellenőrzésére is.

Az órán megvalósítandó feladatok:

1. Új fogalmazási ismeret nyújtása: a befejezés fogalmának kialakítása.
2. A tanulók szóbeli és írásbeli fogalmazási készségének fejlesztése.
3. A tanulók képzeletének fejlesztése. Helyes ítéletalkotásra, állásfoglalásra nevelés.

Szemléltetés: diafilm: A ceruza kalandja

(Fogalmazási sorozat 3. osztály)
feladatlapok
előreírt papírszalag
táblai írás.

Az óra menete a következő:

1. *Az órán megoldandó új probléma felvetése és egyúttal az eddig tanult ismeretek alkalmazó felújítása.*

Az órát vetítéssel kezdtem. A nappali vetítő képernyőjén egy cím jelent meg: „A ceruza kalandja.”

Teljes volt a figyelem.

— Mit árul el a cím? — kérdeztem.

— Valami érdekes esemény történik majd a ceruzával.

— Olyan, ami váratlanul éri — volt a válasz.

— A ceruza egy kisfiú, Péter tulajdona! Hogy milyen kalandja lehetett, azt nézzétek meg a filmen!

Folyamatosan vetítettem. Szöveggel nem kísértem, hogy a képeken kibontakozó esemény önálló megértését ne zavarjam. Csak az első filmkockánál mutattam az alvó kisfiú melletti asztalra, ahol a lap és ceruzája feküdt.

A vetítés után percnyi csend következett. Ezután hagytam, hogy a tanulók szabadon elmondják gondolataikat. Kettős célom is volt, meggyőződtem arról, hogy mennyire értették meg a cselekményt, másrészt hagytam, hogy szabadon foglaljanak állást, vonjanak le tanulságot. Ezzel a befejező gondolat fogalmát is előkészítettem.

Megjegyzéseikben a tanulók megállapították, hogy *álom* volt a ceruza kalandja. Elválasztották tehát a mesét a valóságtól. Az egyik kislány véleménye szerint Péter azért álmolta ezt, mert rossz volt a lelkiismerete. Amikor felébredt biztosan ijedten nézett az asztalra és eltette a ceruzáját. A lényegét tehát megértették és saját életükre vonatkoztatták.

Ezután adtam a feladatot:

— Készítsünk a film alapján szóbeli fogalmazást!

Helyesebbnek tartottam, ha a fogalmazás készítésének tudata az első vetítésnél nem zavarja az élményt.

Itt kapcsolódott az elméleti anyag alkalmazása.

— Hogyan gyűjtöttünk anyagot?

— Megfigyeléssel.

— Mi most a feladatunk?

— Megfogalmazzuk, és összefüggően kapcsoljuk a mondatokat.

— Közben kerüljük a szóismétlést.

— Még egyszer vetítem a filmet. Úgy figyeljétek meg, hogy közben fogalmazzatok a mondatokat! A vetítés után összefüggően fogjátok elmondani a fogalmazást.

A vetítést most lassabban végeztem. A figyelmet egy-egy szóval a cselekmény változásaira irányítottam.

Vetítés után adtam egy-két percet.

— Hunyjátok be a szemeteket és magatokban mondjátok el még egyszer az egész fogalmazást!

Így a képtől elválasztva is tudják majd az egész szöveget. A mondatonkénti közös fogalmazás itt feleslegesen húzta volna el az időt. A cél, hogy a befejező gondolat szükségességét minél hamarabb észrevegyék, így könnyebben megvalósult.

A tanulókat lekötötte a feladat. A feszült csendben látszott, hogy minden tanuló dolgozott.

Először egy közepes tanulót szólítottam fel. Rövid, értelmes mondatokban, érthetően mondta el az eseményt. Egy-egy mondat után megállt, gondolkodott. Senki sem szólt bele, megszokták, hogy hagyják egymást nyugodtan beszélni. A második tanulót a legjobbak közül választottam ki. Az ő fogalmazása színesebb és folyamatosabb. Magnetofon szalagra rögzítettük.

A ceruza kalandja

Péter este egy egeret rajzolt. Amikor lefeküdt holmiját az asztalon hagyta. Álmában megelevenedett az egér. Meg akarta rágni a ceruzát. A ceruza okos volt, hirtelen rajzolt egy macskát. Az egér megijedt és elfutott.

— Valami hiányzik ebből a fogalmazásból. Nincs kész — mondták. Itt volt a probléma-helyzet. Kitűztem a célt.

2. Az új anyag feldolgozása

Célkitűzés: Egészítsük ki a fogalmazást!

Ez a célkitűzés itt a munka elindítását szolgálta.

a) Részcélkitűzés: Mit kellene még elmondanunk, hogy teljes legyen a fogalmazás?

— Ami akkor történt, amikor Péter felébredt.

— Fogalmazzatok meg egy vagy két mondattal!

A következő befejezést vettük magnószalagra:

— Amikor Péter felébredt, helyzetette a ceruzáját.

Most a befejezéssel együtt hallgattuk meg a fogalmazást.

— Milyen lett így a fogalmazásunk?

— Így lett teljes, befejezett.

Egy tanuló jelentkezett. Ő más címet adna a fogalmazásnak.

— Péter álma — elfogadtuk.

Közlöm: — Az utolsó mondatot amivel a fogalmazásunkat kiegészítettük, befejező gondolatnak nevezzük.

Papírszalagra írva a táblára teszem:

Befejező gondolat

— Mivel egészítettük ki a fogalmazásunkat?

Részösszefoglalás: Fogalmazásunkat befejező gondolattal egészítettük ki.

b) A tényanyag kiegészítése csoportmunkával: Két-két csoport azonos megállapításhoz jut.

Részcélkitűzés: Figyeljétek meg a fogalmazás és a befejező gondolat közötti kapcsolatot!

Csoportmunkával dolgozunk tovább!

— Figyelmesen olvassátok el a borítékban levő kérdést, feladatot! Egy mondattal feleljétek rá!

A csoportvezetők átveszik a borítékba zárt feladatlapokat. Összegyűlnek a csoportok és közös megbeszélés alapján megoldják a feladatot. A kész csoport visszaül a helyére, a vezető feláll.

Amikor minden csoport elkészült, a vezetők felolvasták egyenként a kérdést és a megoldást. Ezt az egész osztály elemezte, majd megfogalmaztuk az általánosítást.

A feladatok csoportonkénti megoszlása a következő volt:

1. csoport

Feladat: Emlékezzetek a bábszínházra!

Melyik közmondás illik a látott meséhez?

(Misi Mókus kalandos utazása.)

Megoldás: „Többet ésszel, mint erővel.”

Közös elemzés: — Hol lenne a helye a fogalmazásban? Miért ezzel a mondattal fejeznéd be?

— Ezt tanultuk a meséből.

2. csoport

Feladat: Gondoljatok az elvesztett tűzharcra!

Miről beszéltek az osztályban a mérkőzés után?

Megoldás: A visszavágó mérkőzésen majd okosabban játszunk.

Közös elemzés:

— Miért mondtátok ezt a mondatot?

— Ezt tanultuk az elvesztett mérkőzésből.

— Hová helyeznétek ezt a fogalmazásban?

— A fogalmazás végére.

— Az előző meséből és a mérkőzésből is tanultatok valamit. Ezt tartalmazta a két befejező mondat.

Részösszefoglalás: A befejezésben tehát a tanulságot mondtuk el.

Szócédulán a táblára kerül: *tanulság*.

3. csoport

Feladat: Olvassátok az "A kolozsvári bíró" című mondat utolsó két mondatát!

Miért mondták ezt az emberek?

Megoldás: „Mátyás igazságot tett, megbüntette a bírót.”

Közös elemzés: Milyennek ismerte meg a nép Mátyás királyt?

- Ez a nép véleménye volt.
- Mit tudunk meg a befejező gondolatból?
- Véleményt.

4. csoport

Feladat: Nézzétek meg a nyelvtankönyv 4. oldalán levő képsort!

Mit gondoltok Katiról?

Megoldás: „Kati figyelmes, becsületes kislány volt.”

Elemzés: Miből állapítottad meg?

- Észrevette és visszavitte a talált táskát.
- Hová kerülne a Katiról szóló mondat a fogalmazásban?
- A befejezésbe.
- Mit tudunk meg ebből a befejező mondatból?
- Ez a te véleményed.

Részáltalánosítás: A befejezésben elmondhatjuk véleményünket a szereplőkről, tetteikről.
A táblára kerül: *vélemény.*

5. csoport

Feladat: Olvassátok el a „Köleves” című mese utolsó gondolatát!

— Milyen hangon mondhatta ezt a legény?

Megoldás: „Nevetve, tréfálkozva”.

Elemzés: Miért volt a legénynek tréfálkozó jókedve?

- Jólakott és örült, hogy túljárt a fősvény emberek eszén.
- A jókedv; jó érzés.

6. csoport

Feladat: Olvassátok el a szöveget!

Melyik olvasmányra ismertek?

„Ha gyorsan írok, most is megesik velem, hogy megfordítva írom az S-et. Amikor észreveszem a hibát, mindig teleszalad a szemem könnyel, és megcsókolom a szívemmel azt a ráncos, öreg kezét, amelyik a kígyóbetűt először mutatta meg nekem.”

Megoldás: „Móra Ferenc: Hogyan tanultam meg írni?”

Elemzés: Az olvasmány melyik részén vannak ezek a mondatok?

- Mit mond el az író a befejező gondolatban?
- Még felnőtt korában is hálásan, szeretettel gondol édesanyjára.
- A hála, szeretet: érzések.
- Ezt fejezi ki az író a befejezésben.
- Mit fejezhet ki a befejező gondolat?

Részösszefoglalás: A befejező gondolat kifejezhet érzéseket, vidámságot, szeretetet, hálát.

Táblára kerül: érzések.

A tartalmi elemzés általánosítása: A csoportmunka tapasztalatainak összegezése.

Hogyan kapcsolódott a befejező gondolat az olvasmány, fogalmazás tartalmához?

Részáltalánosítás: A befejező gondolatban elmondtuk véleményünket arról, amit láttunk, olvastunk, ami történt.

Tanulást vontunk le az eseményből.

Kifejeztük érzéseinket az eseménnyel kapcsolatban.

c) **Formai elemzés:**

- Milyen terjedelmű a befejezés?
- Hány mondat a tartalom?
- Több mondat.
- Hogyan különül el a tartalomtól az olvasmányok befejező gondolata?
- Hogyan írjuk meg a fogalmazásban?

Részáltalánosítás: A befejezés egy-két mondatból áll.

Külön bekezdésbe írjuk.

Összefoglaló általánosítás:

A fogalmazást egy-két mondatos befejezéssel egészítjük ki. Elmondjuk véleményünket, a tanulást, érzéseinket.

A befejezést új bekezdésbe írjuk. (Az általánosítást röviden lejegyezzük.)

3. Gyakorlati alkalmazás

Az előző órán a visszavágó mérkőzésről készült fogalmazást a tanulók önállóan egészítették ki befejező gondolattal.

- Ott voltam a visszavágó mérkőzésen. Veletek izgultam.
- Emlékezzetek az eredményhirdetésre!
- Miért örültetek olyan nagyon?
- Kemény küzdelemben győztünk.
- Mindenki lelkesen harcolt a győzelemért.
- Mindez nincs benne a fogalmazásban.
- Olvassátok el a táblára írt fogalmazást!
- Hol lenne az előbb elhangzott mondatok helye? (Némán olvassák.)

Visszavágó mérkőzés

A két csapat felsorakozott. Lizi néni emlékeztetett a játékszabályokra. Mi kaptuk meg a labdát. Izgalmas mérkőzés alakult ki. Úgyesen eltaláltuk az ellenfél játékosait. Sok foglyot ejtettünk: Győztünk.

— A befejezésben — felelték.

Befejező gondolat. (A papírszalagot a fogalmazás végére tettem.)

— Írjatok önállóan befejező gondolatot! Benne legyen a győzelem öröme. — A tanulók önállóan dolgoznak.

A következő befejezéseket olvastattam fel:

„Örömmel kiáltottuk: Hurrá!”

„Örültünk, mert erős ellenféllel birkóztunk meg.”

„Kemény küzdelem volt.”

„Győztünk, mert mindenki lelkesen harcolt.”

„Győztünk, mert összefogtunk.”

„Boldogan ugráltunk és egymás nyakába borultunk.” Sorolhatnám tovább.

A legegyszerűbb ez volt: „Győztünk és örültünk.”

Minden befejezés elfogadható volt. A tanulók változatos, jó befejező mondatai az órán tanult ismeretek tudatosságát bizonyították. Gondolataik tartalmát is indokolni tudták. („Véleményem.” „Tanulást szeretem.” „Örömet is kifejeztem.” stb.)

4. Összefoglalás

Mikor lesz teljes egész a fogalmazásunk?

Mit mondunk el a befejezésben?

Hogyan írjuk a befejező gondolatot? (Az általánosítás megismétlése.)

5. Az órán végzett munka rövid értékelése

Röviden elmondom tapasztalataimat a tanulók csoportos és önálló munkájáról.

6. Házi feladat

Emlékezzetek a verítésre! Írjatok a „Ceruza kalandja” című filmről fogalmazást! Egészítsétek ki befejező gondolattal. Más címet is választhattok.

A tábla képe:

Befejező gondolat
tanulási vélemény
érzések

